

(Kronikk i Farmann Newsletter Uke 10, 5. mars 2005;
<http://www.farmann.no/jubel.htm>).

OGS/- 25.02.05.

Odd Gunnar Skagestad:

Jubelåret 2005? Et skråblikk ...

*”Er det lov å være lei et jubileum før det har startet?
Nepp, med mindre du er en fare for Rikets Sikkerhet
og det vil man jo ikke være”.*

Tom Stalsberg i Dagbladet 6. februar 2005.

Som noen hver vel har registrert, er jubiléer, åremålsfeiringer og –markeringer blitt en av de heftigste vekstnæringer her til lands. I utlandet også, for den saks skyld.

Uavlatelig lanseres stadig mer selsomme påskudd for å ta seg en fest. Fortellinger om fornstore bragder og begivenheter graves frem fra historiens skattkister, skraphauger og roteloft. Eller man tar i bruk tøvete tallmagi, trivielt men fengende.

Det skorter ikke på kuriøse eksempler:

Ikke bare Norge, men hele verden gikk av hengslene i overstadig jubel da tallet 1999 på kalenderbladet ble avløst av et to-tall pluss tre nuller. Og da hadde trenden allerede vært merkbar en god stund.

På innenriksplanet tok det av for alvor i 1984, da vi fikk en storslått nasjonal markering av 800-årsdagen for slaget ved Fimreite. Et *jubiléum* kalte media det, til tross for at det dreiet seg om en av Norgeshistoriens mest tragiske hendelser, med nedslakting av 2160 av våre beste ungdommer. Senere har det gått slag i slag.

Rimelig nok er *byjubiléer* blitt en yndlingsgeskjeft blant utålmodige og historieløse operatører. *Historie* kan man alltid dikte opp! De tilårskomne blant oss vil minnes at da Tønsberg i 1971 feiret sitt 1100-års jubiléum som by, gikk det pent og ordentlig for seg, uten noe juks av noe slag. Verre ble det med de overivrige og festkåte metropoler Oslo og Skien, som i år 2000 måtte skrøne på seg ytterligere 50 og 358 års alder for å kunne feire såkalte tusenårsjubiléer (og til alt overmål lot Postverket toppe det hele med å gi ut frimerker for å kaste glans over ”begivenhetene”).

Likeledes med *unioner*, - inngåelser såvel som oppløsninger.

Da danskene i 1997 insisterte på at Kalmarunionens åremålsdag måtte feires, stilte Norge - og svenskene – beredvillig opp. Et 600-års *jubiléum* var de frekke nok til å kalle dette gespenstet – en nostalgisk festforestilling til ære for millenniets største bondefangeri, nå fremstilt som selveste høydepunktet i det noble fellesnordiske prosjekt. Vanskelig å si nei takk til et så pompøst nachspiel, tenkte man vel ...

For tiden er det høysesong for nasjonale jubiléer innen kommunikasjons- og samferdselssektoren. I 2004 feiret vi jernbanens 150 år her til lands, og i år noterer vi at både telegrafene og det første norske frimerke har 150-års jubiléum. For ikke å snakke om at det er 125 år siden telefonen kom til Norge, og 80 år siden man kom igang med radiokringkasting (... mens det bare er skarve 45 år siden NRK innledet fjernsynsepoken med regulære daglige sendinger). Ruvende milepæler over epokegjørende hendelser, som vel fortjener å minnes! Men året 2005 har flere godbiter på lager: Om vi aldri så gjerne skulle ønske å klare oss uten 65-årsminnet for 9. april, så får vi til gjengjeld desto større grunn til å feire 60-årsdagen for frigjøringen 8. mai. Den polarhistorisk interesserte vil videre vite at det i år er 80 år siden Norge overtok suvereniteten over Svalbard, og 75 år siden vi annekterte Jan Mayen. Bokormer har selvsagt merket seg at det er 200 år siden bibliotekpionéren Carl Deichman ble født. Og som om ikke dét var nok har Kirkens Bymisjon nettopp fylt 150 år, mens Norsk Geologisk Forening runder de 100. Ja, Norsk Hydro, også! Blant de mindre påaktede jubiléer bør det heller ikke glemmes at det i år er 150 år siden Vestfold-bonden og meierigründeren Anders Larsen Bakke lyktes å fremstille den første *Jarlsbergosten*, – et produkt som i våre dager er blitt et veritabelt nasjonal-ikon og selve flaggskipet i norsk landbruksekspert.

Her er såvisst ingen mangel på anledninger til utagerende åremålsfeiringer!

Men som de fleste vel har fått med seg, er vi allerede forlenget igang med et kalas som skal vare hele året til ende, et åremål av så formidable dimensjoner at det stiller alle andre jubiléer i skyggen. Et av våre kjæreste nasjonale skrømt hentes ut av skapet og støvtørres, blankpusses og stilles ut for alt folket, hjemme og ute. Alle jubiléers mor: I år er det *100 år* siden oppløsningen av unionen med Sverige. Steike ta! Selveste *unionsoppløsningen*, folkens, intet mindre! Med raus bruk av skattebetalernes penger jobber våre øvrigheter på spreng for å skape høystemt blest om den store begivenheten,

både i inn- og utland. Riktignok kan vi høre enkelte forsiktige røster hviske at nei, vi må ikke si *jubiléum*, vi får kalle det *markering*, av hensyn til svenskens såre følelser. Men så glemmer de seg straks, og turer frem med sine monotone besvergelses om hvor stort og flott det er å kunne markere, ja feire, med all den brask og bram som står til rådighet, at det er 100 år siden ”det unge Norge” ble en ”selvstendig nasjon”.

Å, ja? Var Norge virkelig ikke en selvstendig, suveren stat før 1905? Kutt ut tøvet!

For all del, ikke et vondt ord være sagt om unionsoppløsningen. Den inntraff da tiden var moden, og fikk lykkeligvis et fredelig forløp, men hva så? De fleste andre land har også tilbrakt perioder av sin historie i union med andre, uten at det er noe som de gjør noe vesen av.

For å rettferdiggjøre 100-års-jippo’et, må historien tilpasses. De 91 årene vi var i personalunion med Sverige, må utlegges som en nasjonal ydmykelse. Og vi opplever at unionsoppløsningens betydning blåses opp mens vår forutgående tusenårige historie krympes så det er rent pinlig, ikke minst når det gjelder det budskap vi formidler til omverdenen. Utenfor landets grenser lurere de på hva i all verden det er vi holder på med.

Hvor små er det egentlig vi ønsker å gjøre oss? Hva er hensikten med å late som om – ja utbasunere at – Norgeshistorien begynte i 1905? Hva er det vi med disse iherdige oppkomlings-faktene ønsker å bevise?

- At 1905 var året da vi (gjen)vant vår nasjonale frihet?

Det skjedde i 1814.

- Er poenget atter en gang å blottlegge vårt seiglivede nasjonale mindreverdigetskompleks overfor svenskene?

Denslags burde vi være ferdige med nå (svenskene er det iallfall).

- Er det om å gjøre å fortelle omverdenen at vi er en ”ung nasjon”?

Forstå det, den som kan, - Norge har vært på kartet i over tusen år.

- Eller at ”vi ere en nasjon, vi med”?

Glem det, nasjonsbyggingens tidsalder er forbi (selv om opera-prosjektet i Bjørvika kan få noen hver til å undres).

- Eller er det bare tale om se-på-meg-generasjonens bevisstløse trang til å demonstrere og massere egen historieløshet, anrettet og servert som ”virtual reality”?

Bingo!

Begivenheten er ikke kommet så aldeles brått på. I flere år har det pågått en tildels livlig offentlig debatt om *hvordan* man best skulle feire/bejuble/markere det forhold at 100 år hadde svunnet hen siden unionsoppløsningen. Spørsmålet om dette åremålet i det hele tatt burde være verd noen jubiléumsfeiring, har knapt blitt stilt. Og nå er det åpenbart bare å la det stå til, - vi kommer vel til hektene igjen i tide til å kunne rette blikket frem mot år 2014.

Jubiléers positive funksjon som sosiale identitetsmarkører skal ikke rakkes ned på. Jubiléer er gøy, så la for all del festen gå sin gang. Og skulle du ikke finne noen bedre foranledning, så jubl allikevel av hjertens lyst - fordi du fortjener det! Men også påskudd kan velges med smak.

Unionsoppløsningen?

La oss heller feire Jarlsbergosten.